N XXXVI.

KURYER LITEWSKI

W WILNIE DNIA 1. Listopada V. S. ROKU 1805.

ROSSYA.

WILNO 1 Listopada W Gazecie tuteyszey pod N. 51 publiczność uwiadomiona została o dobroczynnym w Imperyum Instytucie dla Głucho niemych, który nakładem hoynym JW Taynego Konsyliarza, Senatora i Kawalera Grafa Ilińskiego zaprowadzasię w dobrach Romanowie w Gubernii Wołyńskiey. Gorliwość JW. Kossakowskiego Biskupa Wileńskiego Komandora orderu Alexandra Newskiego w daniu pomocy nieszczęśliwym, i w Mieście Wilnie szkołę dla Głucho niemych przygotowała. X. Zygmunt Kapłan zgromadzenia XX. Missyonarzow kosztem tegoż JW. Pasterza ukończywszy w Instytucie Głucho Niemych w Wiedniu Kurs tak użyteczney dla rodzaiu ludzkiego nauki, złożył w Uniwersytecie Wileńskim dowody i świadectwa autentyczne o swoiey zdatności i nabytey umieiętności, cosię ściąga do tego Instytutu, łącząc oraz oświadczenie, iż iak nayrychley posługą i pomocą dla nieszczęśliwych tego rodzaiu chce się zaiąć, i szkołę swoę w domu XX. Missyonarzow otworzyć, oznaczaiąc w początkach, dla niedostatku przygotowawania potrzebnego, liczbę uczniow sześciu. Uniwersytet przeto donosząc o dobroczynnym tym zamiarze JW. Pasterza, X. Zygmunta i XX. Missyonarzow, uwiadamia obywatelów, aby potrzebuiący pomocy z Instytutu Głucho Niemych, którymby mniey dogodne było odaleniesię do Romanowa, udalisię do XX Missyonarzow Wileńskich dla zapewnienia im mieysca w pomienioney szkole.

S. Petersburg V. S. 20 Października. Półtawski Marszałek Gubernski Koczubey dla słabości zdrowia uwolniony iest od służby z rangą Kynsyliarza stanu.

J. J. M. wyiechawszy z Puław, w dobrém zdrowiu przybył d. 4 do Kozienic, gdzie znayduie się część woysk iego pod główną kommendą G. kawaleryi Michelsona. W tém mieyscu Monarcha odebrawszy wiadomość od Króla Pruskiego, iż on armie swoie iednoczy z Rossyiskiemi, dla spólnego dokazywania przeciw zamiarom naruszaiącym powszechną spokoyność; d. 8 przedsięwziął podróż do Berlina, ażeby sam obecnie z Królem ułożył, co czynić każe potrzeba; tymczasem zaś woyska Rossyiskie ciągnąć maią przez kray Pruski.

D. 11 września Imperator Jmć był w miasteczku Uświatach Gubernii Witebskiey; spotykał Monarchę Cesarzewicz WX. Konstantyn z Generalicyą leibgwardyi. Monarcha oglądał stanowiska woysk przechodzących; budynki przygotowane dla półku konnego; odwiedził dom właściciela Graffa Zubow. Po obiedzie darował obraz Wniebowstąpienia Pańskiego do Cerkwi mieyscowey. Ten uroczystym obrządkiem, w obecności licznie zgromadzonego ludu z okolic, wniesiony został do świątyni na wieczną pamiątkę. Z równego względu Graf Zubow w domie swoim stawia obelisk z napisem: Wielki Monarcha Alexander I obecnością swoią 11 Września 1805 r. odnowił pamięć dwukrotney bytności w tém mieyscu, r. 1780 i 1786 Wielkiey Monarchini Katarzyny 2, gdy uszczęśliwiała narody pod berło iey przyięte, dawniey oderwane.

BRYTANNIA W.

Londyn 19 Października. Naostatek po długiém oczekiwaniu przystępujemy do wyprawy dawno zapowiedzianey; cel iednak przedsięwzięcia zawsze iest taiemnicą dla narodu. D. 16 w Ramsgate zabrano na 7 statków przewozowych 2 bataliony Niemieckiego legionu; każdy głów 700 liczy; obydwa niemieszkaiąc udały się do Dunes, gdzie znaczny posiłek znaydą. W tém mieyscu zgromadzono 70 okrętów podobnych, więcey bez porównania, niż potrzeba iest na zabranie legionu pomienionego; więc wnosiemy, że inne regimenta użyte będą do wyprawy. Ponieważ wszystkie statki w mieysięczną tylko żywność opatrzono, łatwy wniosek, iż nie będzie daleka żegluga. Powszechne rozumienie iest, iż ta dywizya przeznaczoną będzie na osadę do Hannoweru, gdy woyska zprzymierzone cały Elektorat oczyszczą z Francuzów pozostałych w małey liczbie; co nastąpić wkrótce musi, gdyż mamy wiadomość o przybyciu onych do Stralsundu.

O innych dywizyach, dawno zwołanych i do żeglugi gotowych, nic pewnego donieść nie możemy; czekaią zawsze rozkazu do zabierania się na statki. Już mówić przestano o lądowaniu w Hollandyi, szturmowaniu Boulogne, Brestu, Ferrolu, i Cadix; wszystkie te mieysca stoią dziś otworem prawie dla woysk i flott Angielskich, po odciągnieniu woysk Francuzkich ku Renowi. Zdaniem wielu, całą potęgę wkrótce poszlemy do Malty, gdzie woyskiem G. Craigh powiększona, podobno użyta być ma na pokonanie armii nieprzyiacielskiey G. S. Cyr. Słychać, że Król z Sycylii pod pewnemi warunkami zgadza się na przyięcie zprzymierzeńców do Neapolu i Messiny. Inni przeciwnie twierdzą, iż Craigh przy pomocy woysk posiłkowych z Corfou, dość iest silny pokonać Francuzów zastępuiących kray Neapolitański; zatém w Hollandyi Angielskie woyska lądować będą, skoro tylko przeydzie pora burzliwsza, a zprzymierzeńce Hannower odzyskawszy, po dobyciu twierdzy Hameln, zbliżą się ku Renowi. Wtenczas Brune będzie zniewolony zostawić Boulogne i flottyllę własnym siłom, Lefevre odsłoni granicę Niemiecką, sam nawet Napoleon znaczną część armii dokazuiącey dziś na prawym brzegu Renu odeszle do Batawów, których bronić od wszelkiego niebezpieczeństwa przyrzekł Pensyonarzowi niedawno.

Zawczora przed uyściem rzeki Firth postrzeżono kilka wielkich okrętów; gdy na hasło ukazane nie odpowiadały, straż nadbrzeżów pilnuiąca gotować się zaczęła na przyięcie, iak iest zwyczay z nieprzyiacielskiemi postępować; lecz wysłany na morze statek lekki, wkrótce umysły potrwożone uspokoił, donosząc; że to iest eskadra Rossyiska, niedawno z Coppenhagi wyprawiona, która się składa z 1 okrętu od 80 arm. 4 od 74, i 1 fregaty; natychmiast kilku sterników iey potrzebnych dano.

O flotcie kupieckiey tak dawno wyprawioney z wysp Antilskich, podziśdzień pewney wiadomości niema. Część oney zawinęła do Plymouth pod strażą okrętu lin. Vanguard; niektóre statki trafiły do Cork, Falmouth, drugich portów; iak wiele zginęło w przeprawie, lub zabrał nieprzyiaciel, wiedzieć niepodobno, gdyż Admiralicya nic nie rzekła ieszcze o wiadomém spotkaniu z eskadrą Rochefortską. To pewna, iż Kap. Lallemant nie zawinoł do Rochefort, iak nie raz głoszono; nie spotkał go Cornwallis pilnie szukaiąc, zkąd wnosić trzeba, że swóy bieg skierował do portów Hiszpańskich. Widzieli 8 okrętów iego lin. i fregaty żeglarze Angielscy; prawie wszystkie ciągnęły za sobą statki nam wydarte.

Zawczora fregata Immortalité raz ieszcze widziała w Boulogne flottyllę Francuzką. Gdy Kap. Owen zbyt odważnie zbliżył się do brzegu, nieprzyiaciele z batteryi lądowych ognia dawać zaczeli; padła bomba na fregatę, szkodę uczyniła, kilku ludzi iest ciężko ranionych.

Czekamy niecierpliwie doniesienia o złączeniu się Nelsona z eskadrami Collingwooda i Caldera. Tymczasem potwierdza się pogłoska o głodzie panuiącym w Cadix. Ta okoliczność może niechętnych nawet zprzymierzeńców przymusić do wyiścia pod żagle, i stoczenia bitwy Anglikom pożądaney; zapewne obierze nieprzyiaciel raczey stracić część flotty na morzu, niż całą zniszczyć w porcie. Nasi wodzowie zachowuią ostrożność potrzebną. Adm. Lewis trzyma się nayblizey brzegu, uważaiąc obroty przeciwników. Przydaią pisma nasze, iż Gravina w liście usprawiedliwiaiącym postępki swoie, głośno obwinia Adm. Villeneuve, że pomocy dać nie chciał okrętom Hiszpańskim w bitwie pod Finisterre stoczonym

przez Anglików, co powinien był i mógł uczynić nayłatwiey; że tego nie wykonał, sam sprawę dać musi. Ta okoliczność rozgłoszona, zrodzić miała nienawiść między Francuzami i Hiszpanami w Cadix; każdey nocy kilku pierwszych znayduią zamordowanych w mieście.

W New York odnowiła się znowu gorączka żółta; obywatele oddalaią się do wieyskich domów. Louisianę rząd podzielił na 3 wielkie prowincye, z których każda udzielną zostanie, i Reprezentantów swoich wyszle do Kongressu w Washington, iak tylko mieć będzie przepisaną liczbę mieszkańców, to iest 32 t. Z nich 1 zowie się Orleans, granice iey od uyścia rzeki Mississipi i brzegów odnogi Mexikańskiey, do grad. 35. 2. Mississipi ciągnie się do uyścia rzeki Ohio. 3 iest Louisiana właściwa; tey granice ku zachodowi z dzierżawami Króla Katol. nie są wyznaczone. Kray cały pod rządem Amerykanów nową postać przyioł w krótkim czasie. Ufundowane szkoły, ustanowione sądy, porobione drogi, oczyszczone rzeki, zgłębione, opatrzone porty, założone werfty, zbudowane okręta, ziemi urodzayney znaczna część uprawiona, produktom odbyt ułatwiony; nikt przemiany żałować nie może; cudzoziemiec iey przypatruie się zadumiały. Z prowincyi dawnych RP. wiele t. famili pracowitych i przemyślnych przechodzą do Louisiany, szukaiąc siedliska wygodnieyszego pod niebem łaskawszém; słowem kray nowy wkrótce przyćmi dawnieysze.

TURCYA.

Constantinopol 28 Września. Occariz dawniey poseł Hiszpański w Paryżu, Hamburgu, Stockholmie, naostatek w Turcyi, umarł w Warnie. Słychać, iż rządca Cairu nie bitwą pokonał Mammeluków; lecz zaproszonych do miasta na przyiacielską rozmowę, kazał pomordować, i głowy Beiów przysłał Dywanowi; Elfy iednak życie swoie ratował ucieczką. Selim 3 uwiadomiony o panuiącym niedostatku żywności w prowincyach Monarchii Austryackiey, ofiarował bardzo wiele zboża w Turcyi zebranego, morzem i lądem dostarczyć, iakoteż znaczną liczbę wołów i koni. Romieu Agent Francuzki z Constantinopola przez Alep i Mossul udał się do Indyi wschod. Anglicy pilne oko maią na niego. Arbuthnot poseł Brytannii W. miał niedawno audyeucyą wstępną u Sułtana; darowano iemu szubę sobolą, iakie nosić zwykli Baszowie trzytulni.

Uważaią ludzie rozsądni, że łagodność Porty nie tylko nie naprawia licznych buntowników; przeciwnie liczbę ich pomnaża. Mieszkańce Alepu wygnali Baszę uciążliwego i zdziercę; poźniey odwołali iego pod pewnemi warunkami. Dywan wyznaczył nowego, który wielką u Turków miał wziętość z umiarkowania i mądrości. Obywatele z Jańczarami ziednoczeni, przyiąć go nie chcą; trwa więc zamieszanie w mieście. Z drugiey strony dowodzcy rozboynikow Romelii ofiaruią poddać się Sułtanowi, pod tym iednak warunkiem, ażeby z nich każdy był rządcą dożywotnim powiatu, w którym dziś panuie. Zgodził się na wszystko Dywan rozumieiąc, że tym sposobem prędzey spokoyność przywróci i zachowa przywróconą. Taher Basza Trebizondy lądem pokonany, po morzu rozbiiać zaczoł; iuż zabrał kilka statków Tureckich.

Powiedzmy cokolwiek o zamieszaniach Egiptu. Wódz Albańczyków Mehemet Aly został rządcą Cairu, głosem zgodnym żołnierzy swoich i całego ludu. Porta o tém uwiadomiona, ulegaiąc czasowi, potwierdziła ich wybor. Stanowszy w Alexandryiskim porcie Kapitan Basza, doniosł Mehemetowi, że Sułtan potwierdza go na urzędzie, z warunkiem koniecznym, ażeby zwalczył Mammeluków, i Egipt cały do posłuszeństwa nawrócił. Przyrzekł wódz wszystko, i ruszył w pole; lecz zaraz w pierwszém spotkaniu opuszczony od Albańczyków, dostał się w moc Beiom, którzy poymanego zamordowali. Kilko d. przed śmiercią Mehemet wydarł Egipcyanom kies 4 t. pod pozorem wypłacenia żołdu zaległego żołnierzom. Kurschid Basza utrzymywał się w cytadelli Cairu, nie chcąc iechać na kommendę ofiarowaną w Jedda. Przez 30 d. strzelał do miasta tak niezręcznie, iż ledwie iaką szkodę sprawił. Niewiadomo, iakim sposobem sprowadził Bejów do siebie. To pewna, że Kapitan Basza z flottą spokoynie stoi w Abukir.

AUSTRYA.

Wiedeń 20 Pazdziernika. Cesarz z następcą tronu wyiechał do Presburga na Seym, gdzie stany Węgierskiego Królestwa zatrudniaią się wyborem naydzielnieyszych środków, iakie maią być użyte ku obronie Monarchii Austryackiey. Wkrótce czytać będziemy uchwałę Magnatów i deputowanych, która obeymować będzie nie tylko dopełnienie regularnych regimentów, aleteż zaciąg nowych. Nie wiemy, czyli co postanowią ieszcze o pospolitém ruszeniu wszystkich Comitatow, które podczas 2 ostatnich woien z Francyą wynosiły 150 t. zbroynego ludu.

Ambassador Angielski Paget choruie, Francuzki Larochefoucault, dziś iak słychać, nakoniec opuszcza stolicę naszą. Jakiekolwiek woyska z odlegleyszych prowincyi przybyły do Austryi po uformowaniu iuż armii Arcy XX. Karola i Ferdynanda, wszystkie coprędzey wysyłamy ztąd nad Inn rzekę, ażeby z armią G. Kutuzow, Meerveldt, i Kienmayer połączone, dzielnieyszą odsiecz zanieść tey mogły, która dziś Szwabią zastępuie. Kommunikacye nam z Cyrkułem pomienionym są bardzo trudne, od czasu wtargnienia G. Bernadotte do Bawaryi, i ukazania się Francuzów pod Auszpurgem

PRUSSY.

Berlin 26 Pazdziernika. Wczora przybył do stolicy naszey Imperator Imć Rossyiski. Wyieżdżaiąc z Puław, spotkany był na granicach państwa Pruskiego przez G. Kalkreuth; w Frankforcie nad Odrą przez GM. i 1 Adjutanta Królewskiego Koeckritz; w Vogelsdorff czekały poiazdy i konie Królewskie; naostatek w Friderichsfelde przywitali Monarchę Rossyiskiego bracia Królewscy Henryk i Gwilhelm, i wprowadzili do murów naszych. Tłum obywatelów był niezmierny, głośne okrzyki radośne powietrze napełniały; regimenta Moellendorfa, gensdarmy, gwardye, inne woyska stały w paradzie. Przyioł przed pałacem swoim Alexandra 1 Fryderyk 3. wprowadził do pokoiów W. Fryderyka, i całą familią prezentował. Z Imperatorem Imcią przybyli: Graf Tołstoy, X. Czartoryski, G. Adjutanci X. Dołgoruki, Graf Liewen; doktor Villie, Konsyliarz Oubri. Monarcha podróż odprawuie pod imieniem Graffa Du Nord. Po śniadaniu obydwa Monarchowie z Ministrami swoiemi udali się do Potzdamu.

Marszałek W. Duroc odebrał wczora gońcem odpowiedź Napoleona na notę podaną od dworu naszego; dotąd iak Ministeryalne pisma Pruskie, tak odpowiedzi Francuzów na świat nie wyszły. To tylko pewna, że Fryderyk 3 iest obrażony gwałtownêm złamaniem obraney i ściśle strzeżoney oboiętności, przez nieprzyiacielskie wtargnienie do Frankońskich dzierżaw armii Bernadotte, Wrede, Marmont, Davoust; ciągnienie więcey 100 t. zbroynego ludu, który w żywność naymniey był opatrzony, wielką trwogę i szkodę przyniosło mieszkańcom spokoynym. Gdy zaś rząd nasz podziśdzień głośno nie przemówił do powszechności Europeyskiey, zamiarów iego zgadywać nie będziemy, przestaiąc na rzetelném doniesieniu, co się u nas dzieie.

Woyska zewsząd pośpieszaią na mieysca wyznaczone. X. Hohenlohe zgromadza 50 t. zbroynego ludu w Bareuth i Anspach; o przyłączeniu się Sasów pewni iesteśmy. Podobnym sposobem Elektor Hesse Casselski całą potęgę kraiu swego iednoczy teraz z woyskami Pruskiemi w Westfalii; dywizya przez Mecklenburg ciągnąca, większa którą X. Brunświcki zciągnoł pod Hildesheim, nayprędzey podobno ruszą w pole, i bez wątpienia użyte będą do wypędzenia Francuzów z Hannoweru. Przeznaczenie woysk Westfalskich dotąd iest taiemnicą; czas odkryie naylepiey, do iakiego przedsięwzięcia Król z zprzymierzeńcami użyć zechce armii gromadzącey się pod murami Berlina, i wielu innych dywizyi: dość na tém, że naywiększe, i bardzo nagłe przygotowania czyniemy w całey Monarchii do pokazania się w polu z honorem i chwałą. Officyerowie i żołnierze nadzwyczayną gorliwość i ochotę do boiu pokazuią, czego nieraz byliśmy świadkami na tuteyszych teatrach, widząc zapał ich powszechny.

FRANCYA.

Paryż 22 Pazdziernika. Dziś biega w mieście całém pogłoska, iż telegrafem doniesiono z Strasburga, żeśmy wielką bitwę wygrali w Niemczech, która więcey 30 t. ludzi Austryakóm kosztować miała, w zabitych, ranionych, iencach; lecz ponieważ mieysce i d. potyczki, aniteż okoliczności ważnieysze nie są wspomniane, nikt zwy-

ciętzwu wierzyć nie chce. Podobnym sposobem przez Szwaycary wiadomość przyszła, iż we Włoszech nad brzegami Adige rzeki, Massena przy zagaieniu kampanii miał odnieść wielkie korzyści nad nieprzyiacielem. Austryacy w okolicach miasta Roveredo napadnieni, z warownych stanowisk ustąpili; wódz nasz miał wkroczyć do Tirolu Niemieckim zwanego. Lecz gdy znowu czas tey bitwy nie iest wyrażony, a rząd milczenie chowa nic nie donosząc ludowi, rozsądni tę powieść między bayki kładą.

Do iakiego stopnia w spokoynym czasie urość może handel miasta Anvers, dowodem niech będzie znaczna liczba okrętów kupieckich, które zawiiaią do tego portu podczas woyny ter. W r. 12 było ich ogółem 2142, w r. zaś 13 nie dawno zakończonym, liczono większych i mnieyszych statków 2513.

Lacayre Pleban iadąc z Bordeaux, postrzegł iż człowiek podróżny który go poprzedzał, upuścił papier; podioł, i wyczytał: lekarstwo doświadczone przeciwko wściekłości. Sam go doświadczał na ludziach i różnych zwierzętach zawsze z naypomyślnieyszym skutkiem; ci nawet którzy po ukąszeniu szkodliwém od psa lub wilka wściekłego, iuż w szaleństwo wpadli, statecznie doznali ratunku. Do zgonu Lacayre nie chciał obiawić nikomu swoiey taiemnicy; leczył iednak zawsze bez naymnieyszey nadgrody; teraz gdy umarł, zwierzchność mieyscowa receptę między papierami iego znalezioną urzędownie ogłosiła, daiąc uręczenie tysiącznemi świadectwami osob żyiących ieszcze, przez zmarłego ratowanych, wsparte, iż rzecz się ma iak wyżey opisano. Trzeba wziąć dobrą garść szałwii, drugą ruty, trzecią konicza, i stłuc dobrze w możdzerzu; to odłożywszy na stronę, bierze się 13 lub 14 goździkow, i skurki pomarańczowey, iak wiele tey zaważy talar Francuzki od 3 franków, i tłucze się także w możdżerzu. Naostatek mieszaią się razem wszystkie te rzeczy, i przecieraią się dobrze, sypią się 2 dobre garści soli szarey i rozcieraią; dopiero lać trzeba 2 szklanki wina białego starego na to wszystko; pomieszawszy, wyciska się wszystko przez chustę; połowa napoiu daie się choremu wieku doyrzałego, ieśli ią zrzuci, daie się zaraz druga, dzieciom daie się połowa tey ilości; nadewszystko zaś trzeba okrywać ranę wyłoczynami winnemi. Psom, świniom daie się szklanka iedna tego napoiu, 3 koniom i wołom; ranę zawsze plastrem okrywać trzeba.

O czynnościach flott i flottylli dawno rząd milczy. Z wyspy Rhe doniesiono, że d. 11. słyszano tam ogromne z dział strzelanie na morzu. Ponieważ od czasu dawnego krąży w tych stronach eskadra Angielska z 6 okrętów lin. złożona, być mogło, że Kap. Lallemant swoią odprowadzaiąc do Rochefort, nieprzyiaciela spotkał, i bitwę stoczył. W tey chwili donoszą z Strasburga, że w tém mieście z dział ognia dawano, na pamiątkę zwycięztwa pod Ulm odniesionego; szczegóły niewiadome. Astronom Bouvard znalazł nową Kometę odkrytą niedawno w Frankforcie na Odrą przez Kons. Huth.

BATAWSKA. RP.

Amsterdam 26 Paździermika. Poseł Hiszpański Anduaga urzędownie doniosł Pensyonarzowi, że gorączka żółta, i inne choroby zaraźliwe w całey Hiszpanii r. ter. widziane nie były; przeto Król rozkazał zdiąć kordon, przywrócić komunikacyą między prowincyami, handel wolny otworzyć. Poseł Austryacki Felz na rozkaz dworu swoiego opuścił naszą stolicę, i do Wiednia pośpieszył. Pomyslne wiadomości o woiennych czynnościach Francuzkich armii w Niemczech, ten skutek sprawiły, że Batawskie papiery znacznie się podniosły. Schimmelpenninck bardzo wiele ammunicyi zabrać kazał na statki, i do Moguncyi lub Strasburga Renem zaprowadzić.

RZESZA NIEMIECKA.

Erlangen 26 Października. Ważne przypadki zdarzyły się w Szwabii; żadna z stron woiuiących nic dotąd nie ogłosiła urzędownie o własnych i przeciwników klęskach lub korzyściach. Dopóki to nie nastąpi, musiemy przestawać na prywatnych doniesieniach, które iak są częstokroć mylne, iak sprzeczne, doświadczamy nieraz. Lecz trzeba czerpać z tego źródła, dopóki nie odkryią się obfitsze. Tak więc piszą:

Z Mindelheim 16 Października. Przyprowadzili tu Francuzi 6 t. Austryaków. Liczna dywizya G. Vandamme opasała Memmingen; wódz niemieszkaiąc do poddania się wezwał oblężonych. Na co gdy nie zezwalano, Francuzi strzelać do miasta zaczęli; szkoda iednak niewielką była w mieście. Naostatek Magistrat udał się do G. Spangen z prózbą, ażeby do kapitulacyi przystąpił, gdyż odpor w otwartém prawie mieyscu niepodobny, a ruina domów przez bombardowanie była nieuchronną. Uznał prawdę kommendant, kapitulacyą podpisał; Austryacy w niewolę poszli; przez Auszpurg maią być zaprowadzeni do Francyi. Tym sposobem Vandamme przecioł odwrót Austryakom z Ulm do granic Tirolu. Officyerów w załodze 200 liczono; wszyscy bagaże zachowali. 10 szańców ogromnych robić Mack zaczoł około Memmingen, z których 3 ledwie były dokończone; 7 tylko w połowie. Spangen miał armat niewiele; znaydowały się przy nim regimenta: Beaulieu, Clairfait, Czartoryski z Tirolu przybyłe. Vandamme natychmiast ruszył do Biberach, gdzie się znaydował G. Wolfskehl; z tym niewiadomo, co się stało. Officyerom w niewolę zabranym pozwala Napoleon udać się do Czech na życie spokoyne, pod warunkiem, ażeby do końca woyny ter. nie służyli,

Z Hanau 20 Października. Bitwa d. 14 nad rzeką Iller stoczona, kampanią w Szwabii zakończyła. Walczyli Austryacy mężnie iak zawsze zwykli, owszem z odwagą nad inne czasy większą. Jakoż niepospolitey stałości umysłu trzeba było żołnierzom, którzy w kilku poprzedzaiących utarczkach byli mniey szczęśliwi, stracili wiele ludu, widzieli się rozdzielonemi na kilka dywizyi, zamkniętemi w Szwabii, kraiu obcym, od oyczyzny dalekim, nieprzyiacioł zaś przychodzących niespodziewanie od wschodu, ktorędy sami niedawno przybyli; nie upatruiąc nakoniec podobieństwa do odwrótu, otoczeni zewsząd Renem, Dunaiem, Francyą i Szwaycarami, i zadnych posiłków odłączeni od woysk własnych i zprzymierzonych niezmierną przestrzenią. Te wszystkie względy nie tylko nie odiely Austryakom odwagi i męztwa, owszem podwoiły. W naywiększém niebezpieczeństwie wydaie się naybardziey męztwo prawdziwe. Każdy żołnierz walczył do końca, iak rycerzom przystało. Regimenta iak mur stały w kroku; całe szeregi trupem padały bez zachwiania żadnego, broń z życiem składaiąc. Tu iaśniała przedziwnie karność Austryacka. Naywięcey dystyngwowały się regimenta Arcy X. Karola i Erbach; i całe legły. Nie mamy ieszcze wiernego opisania tey bitwy, poprzedzaiących i następnych; to pewna, iż Francuzkie woyska od d. 8 do 16 utraciły więcey 20 t. zabitych lub ranionych; którémi lazarety są napełnione; sama im liczba zwycięztwo dała, ponieważ zawsze całą potęgą napadali dywizye Austryaków na różnych mieysacach rozłożone.

Auszpurg 20 Października. Wielka i krwawa d. 14 bitwa pod Elchingen o 2 mile od Ulm ku północy rozstrzygnęła los Szwabii. Napoleon d. 13 przybył do Gunzburga, gdzie Ney miał główną kwaterę. Mężny odpor dawali Austryacy; nakoniec przewyższaiącą liczbą Francuzów oskrzydleni, ustąpili. Regimentów: Arcy X. Karol i Erbach iuż niema. Dopełniły niewydzinionym nigdy przykładem powinność żołnierską. Jnne straciły w ogniu niemało. G. Hermann poszedł w niewolę. G. Laudon synowiec nieśmiertelney pamięci Feld Marszałka, raniony. Naywięcey ucierpiało prawe skrzydło Austryackie; 20 batalionów do Ulm wkroczyło po rozprawie. Wódz naywyższy armii Arcy X. Ferdynand z 1 dywizyą uderzył w stronę, i przez lasy na Heidenheim pośpiesza ku Nordlingen. Niepodobno teraz wiedzieć prawdziwą liczbę zabitych i ranionych z obustron; to pewna że tysiące legły. Napoleon wysłał liczne woysko w pogoń za Arcy X. Sam wraz po bitwie uderzył na góry około Ulm oszańcowane. I tu iak w Memmingen robota dokończoną nie była. Deszcz padał obfity; więc bez ognia bagnetem wszystko zdobywać musiano. Austryacy w mężney obronie szańców częścią polegli, reszta weszła do Ulm. D. 16 mówić zaczęto o ugodzie. Podawali wielorakie warunki wodzowie Austryaccy; odrzucono wszystkie; Francuzi przygotowania do szturmu czynić zaczeli. Naostatek oblężeni zdali się na dyskrecyą. D. 17 słyszano w Ulm gęste z dział strzelanie od północy; zapewne Arcy X. Ferdynand walczył z woyskiem w pogoń wysłaném.

Zawczora przyprowadzono do nas więcey 10 t. Austryaków poymanych w Memmingen i innych mieyscach. Klasztory, kościoły, domy publiczne ieńcem napełnione; potrzeby wszelkie dostarczaią obywatele. To samo czyniemy dla tysiąców ludzi ranionych. W Ulm nie znaleziono nad 15 t. żołnierzy Austryackich. Słychać, iż X. Lichtenstein kapitulacyą podpisywał. Napoleon miał oświadczyć, że z G. Mack nie może traktować, który pod-

dawszy się dobrowolnie w Neapolu, wolnie puszczony w Paryżu, taiemnie uszedł do Niemiec. Była pogłoska, że sam sobie życie skrócił. To pewna, że dziś wszyscy przyczyn mniey świadomi, sądząc ze skutku, zgubę armii Austryackiey przypisuią temu wodzowi.

Napoleon dziś spodziewany w mieście naszém; pośpiesza do Bawaryi, zostawiwszy X. Murat i Marsz. Lannes w pogoń idących za Arcy X. Gwardya Francuzka i Włoska iuż przyszły; innych regimentów mamy tak wiele, iż gospodarz każdy musi dawać gospodę 50 żołnierzom. Mosty na rzece Lech utwierdzać kazano z prawego brzegu. Między GG. w niewolę wziętemi są Klenau, Gottesheim, Werneck. &c.

Stuttgard 20 Paździerńika. Austryacy pod Ulm ściśnieni, do kraiu Wurtembergskiego wkroczyli; iedna ich dywizya pokazała się niespodzianie w bliskości miasta naszego; druga w Ellwangen spotkała kassę Francuzką, i półtora mill. fr. na zdobycz poszło żołnierzowi. Wszystkie ciągnęły ku Heidenheim. GG. Rouvroi i Vogel przyprowadzili wiele armat, ammunicyi, bagażów. W nocy z d. 15 na 16 przybył z nową dywizyą Arcy X. Ferdynand, maiąc przy sobie wielu G. i kwaterę w Gemund założył. Tegoż czasu Francuzi attakowali G. Werneck w Hebrechtingen. Austryaków część poszła w niewolę; reszta z Arcy X. d. 17 ruszyła w dalszą drogę, ustępuiąc z kraiu naszego do Czeskich granic przez Frankonią.

Norimberga 23 Paździerńika. Niespodziewanych przypadków świadkami iesteśmy. D. 20 z rana uyrzeliśmy ciągnące do nas woysko Austryackie; iazda naprzód prowadziła armaty; nastąpiła piechota, którą eskortowali huzarowie Pruscy w kraiu Anspach stoiący; trwało ciągnienie do godz. 2 z południa; obecny był Arcy X. Ferdynand z wielą GG. Jeszcze straż tylna z murów naszych nie wyszła, gdy postrzeżono śpieszących Francuzów; 4 regimenta iazdy prowadził X. Murat; sam z świtą został w mieście na czas krótki, woysko daley poszło w pogoń. Dowiedzieliśmy się wtenczas, że d. 15 G. Mack i X. Lichtenstein ofiarowali w Ulm kapitulacyą, z warunkiem wolnego wyiścia do Austryi; nie zgodził się na to Napoleon; więc d. 17. wieczorem 25 t. ludu broń złożyło, których odesłano w niewolę do Francyi. To samo uczyniła w Memmingen załoga. Lecz Arcy X. Ferdynand z G. Werneck do umowy nie wchodzili, zmierzaiąc śpiesznie do Czech.

Pierwszą z ustępuiącemi rozprawę miał Murat pod Albeck, niedaleko Ulm, gdzie Austryacy zostawili 2500 żołnierza, 500 koni, z dywizyi 25 t. głów przenoszącey. G. Odonell śmiertelnie raniony. W lesie pod Brenz zdobyto 20 armat. Austryacy ciągną z tego mieysca na Aalen, Neresheim, do Nordlingen. W Neresheim trzecie spotkanie; tu poymano GG. Weber i Sinzendorf. W Tanhausen wzięto 3 bataliony, dział 8. W Nordlingen kapitulował G. Werneck; z nim byli GG. Hohenzollern, Baillet de la Tour, Hohenfeld, Rohan, Midchery. Pierwszy, i 2 ostatni za Arcy X. pośpieszyli, nocną porą uprowadziwszy nieco żołnierzy z miasta. Stanowszy w Oettingen Murat odbiera wiadomość, iż Arcy X. i X. Schwartzenberg do Norimbergi zmierzaią; kazał Francuzom ścigać ich naypilniey, iakoż straż przednia pod Herolsdberg zabrała 500 wozów, 45 armat, 1500 ieńców. G. Midchery poległ w mężney obronie. Murat prowadzi ludu 35 t. W kilku mieyscach ieszcze walczyli Austryacy z równém zawsze męztwem, i stałością umysłu, która pod losem przeciwnym upadać nie umie. Straż ich tylna w liczbie małey wstrzymywała zawsze mocnieyszego nieprzyiaciela, dopóki mógł być wstrzymany.

W ostatniey bitwie d. 21 zabrano ieszcze 800 iazdy; wszyscy żołnierze do iednego byli ranieni. Tu pod Arcy X. Ferdynandem konia ubito; iuż był zewsząd oskoczony; gdy blizko będący Officyer podał konia swego, sam dostał się w niewolę, lecz miał pociechę widzieć uratowanego wodza. Arcy X. z 1200, albo 1500 iazdy z niebezpieczeństwa wyszedłszy pośpiesza ku granicom Czeskim do twierdzy Egra. Murat iak oświadczał, nie myślił bynaymniey naruszać oboiętności Pruskiey, przechodząc przez dzierżawy Frankońskie Fryderyka 3; lecz gdy widział przyiętych bez trudności, i przeprowadzonych pod woyskową strażą Austryaków; sam wkroczył z całém woyskiem. Te są wiadomości dziś zewsząd zebrane o zdarzeniach niedawnych w Szwabii i Frankonii. Łatwo z nich poznać, iak są nieporządne i niedokładne; obiaśnią rzecz rapporta urzędowe.

Wurtzburg 21 Paździerńika. Elektor Bawarski urzędową wiadomość odebrał o korzyściach mnogich, które Francuzi w Szwabii odnieśli; 3 kroć z armat wałowych ognia dawano w mieście naszém po sto razy rano, w południu, i wieczorem na obchod tey pamiątki. 52 GG. z kassą woyskową,, 756 działami, chorągwiami, obozem całym poddało się Napoleonowi. Nieprzyiaciołom zwycięzca daie świadectwo chwalebne, iż odważnie walczyli. Od Marszałka Bernadotte inną wiadomość odebrał Elektor, że dywizya woysk zprzymierzonych w Bawaryi poymała 1400 Austryaków, 160 koni, 2 armaty, 50 wozów. W drugiém mieyscu Elpracht Major Bawarski, zabrał armat 17; w trzeciém znowu chłopi kraiowi spotkawszy transport artyllery przeciwney, zdobytych dział 13 i kilkadziesiąt wozów do Munich wprowadzili: w tey stolicy znaydował się Davoust. Bernadotte ze wszystkiemi dywizyami postępuie ku brzegom Jnn rzeki. Elektor w całey Bawaryi rozkazał zaciągnąć do woyska swoiego ludzi wybranych 12 t. Twierdzę Ingolstadt Napoleon kosztem skarbu Francuzkiego naprawić zalecił.

Hannower 27 Paździerńika. D. 25 Francuzi w mieście naszém stoiący za danéem hasłem przez G Barbou, ruszyli do Hameln, odebrawszy pewną wiadomość, iż woyska zprzymierzone zewsząd razem wkraczaią do Elektoratu. Zabrali z sobą wszystko co zabrać mogli; cywilni urzędnicy użyci do rządzenia kraiem podbitym, za woyskiem pośpieszyli. Opuszczaiąc stolicę officyerowie 19 regimentu zostawili Magistratowi 1100 fr. dla wdowy chłopa niedawno przypadkiem ubitego przez żołnierzy. Stanowszy wczora w Hameln Barbou, natychmiast wysłał część załogi w pole, ażeby wyciéła drzewa, zniszczyła domy stoiące w bliskości, któreby nieprzyiaciołom wygodzić mogły. Jak słychać, niema w twierdzy żołnierza nad 5 t. znaczna iest cywilnych liczba.

To gdy czynią Francuzi gotuiąc się do obrony, w drugiey stronie pośpieszali zprzymierzeńce na ratunek kraiowi naszemu. Wybiła szczęśliwa godzina, w którey obce iarzmo nosić przestaiemy. Wczora po południu wszedł pierwszy do stolicy regiment Pruskich kiryssyerów Reizensteina, za nim wkrótce półk pieszy Kleista, z Hildesheim i Magdeburga zesłane, obydwa krótko tu bawiąc maią pośpieszyć do Westfalii, gdzie zgromadza się liczne woysko Fryderyka 3 pod kommendą Elektora Hesse Cassel. Za przednią strażą zprzymierzeńców przyiechali Ministrowie Króla Elektora naszego, Decken i Grote z Hildesheim, i natychmiast do rządu przystąpili. Installacya była uroczysta. Wkrótce uyrzeliśmy wieżdżaiącego Feld Marszałka rozwiązanych przez Francuzów woysk Hannowerskich, Graffa Wallmoden. Elektorskie znamiona i herby zdięte ręką nieprzyiacioł, na dawném mieyscu odłożono. Mieszczan uwolnili Prusacy od obowiązku trzymania straży. Słychać, że inne woyska zprzymierzone od Westfalii i Meklenburga do Elektoratu granic wkroczyły. Spodziewamy się oglądać u nas wkrótce Królewicza X. Cambridge, który ma tu przybyć na czele legionu Niemieckim zwanego. Dziś wszystkie domy oświecamy na znak powszechney radości. Kommissyą od Francuzów ustanowioną do rządzenia Elektoratem, zniosł dzisiay rząd nowy.

Manheim 20 Paździerńika. G. Francuzki Rheinwald kommenderuiący między Renem i rzeką Necker, odebrał od G. Adjutanta Napoleonowego Lemarois, list d. 18 pisany z Geisslingen. Za naywyższym rozkazem, powiada, donoszę, iż miasto Memmingen poddało się Marsz. Soult. Nieprzyiaciel od zagaienia kampanii stracił naymniey 40 t. ludu, wiele artylleryi. Jedna dywizya pod Arcy X. Ferdynandem z Ulm ustąpiła; ścigaią Murat i Lannes. W Ulm Austryaków iuż niema; garnizon poszedł w niewolę; Officyerowie na słowo będą odesłani do kraiu swego.

WŁOCHY

Wenecya 8 Paździerńika. Wyrok Cesarski rozkazuie w kraiu dawniey Weneckim zbierać nadzwyczayny podatek woienny, który ma wynosić million 161 tysięcy złotych ryńskich. Wszystko zapłacić trzeba przed końcem Stycznia, pod boiaźnią exekucyi woyskowey. Drugim edyktem zalecono iest w tymże kraiu wybrać rekrutów 4635 do piechoty, 270 do iazdy, 495 do posług obozowych. Nad rzeką Adige nie zaczęły się podziśdzień kroki nieprzyiacielskie.